

**UNIVERSITAIRE STICHTING
VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING
(USOS)**

**UNIVERSITY FOUNDATION
FOR DEVELOPMENT COOPERATION**

THIRTY-THIRD ANNUAL REPORT (2017)

**UNIVERSITAIRE STICHTING VOOR
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING**

INTRODUCTION	4
FIRST USOS-PILLAR: Campus Activities at the University of Antwerp	12
SECOND USOS-PILLAR: Cooperation with South Partners	30
Democratic Republic of the Congo	30
Nicaragua	36
Morocco	48
India	50

INTRODUCTION

1. In general

2017 was a year of consolidation, transition and renewal. We reinforced our campus activities, renewed and consolidated our partnerships and had to say goodbye to our president, Jeroen Horemans.

A first major change is our significant involvement in the new VLIR-UOS Global Minds program, which strengthens our capacity for awareness raising and anchors us even more strongly into the University of Antwerp. Following a decentralization of some of the previous VLIR North programs, Global Minds encourages and allows the universities to develop an overall and integrated approach for university development cooperation, with special attention to awareness raising. Our campus activities are included in the program and as a consequence we can count on some additional funding, including extra support for staff. Moreover we are part of the newly founded Working Group on Development Cooperation of the university which was established to manage Global Minds and to steer policy on university development cooperation.

Global Minds constitutes an important opportunity for our campus activities and our embeddedness in the whole of the University of Antwerp. For 2017, we can clearly say that it turned out to be our most active year ever, in particular in terms of our expanded campus activities. Yet, this renewed financial and institutional architecture also raises some questions as to the longer term perspectives of UAntwerp's financial contribution –given that the Global Minds program is dependent upon not completely secure VLIR-UOS funding– as well as the nature of the articulation of USOS within the broader development cooperation strategy of the university. At the same time, it is of course a challenge and an opportunity to bring in USOS' tradition and experience both within the UAntwerp and the broader VLIR-UOS Global Minds programs. For example, the initiative of developing a fully USOS-inspired instrument to measure the impact of exposure-training programs within Global Minds, see below.

2017 also turned out to be a year of reflection on our identity; this was triggered by our other founding father, currently the Jesuit Province of the European Low Countries. Within the changing reality of this new Province, the Jesuits consulted their affiliated members on their identity and perspectives as a Jesuit initiative. We took this question as an opportunity for self-reflection and gathered around the question “what inspires us to commit ourselves to USOS?”. Taking time during an extra board meeting for an open exchange about this question proved to be an inspiring motivational exercise. It offered an opportunity to clarify the original Jesuit inspiration behind the USOS initiative with newer members and to jointly discern –from a

diversity of inspirational sources- the fundamental goals that we want to attain today, which turned out to be well aligned with the Jesuit aspiration for social justice.

During 2017 the board composition had to be changed. Unfortunately, the newly elected president Jeroen Horemans had to leave the university and was obliged to give up chairing the board of USOS. He will remain a member of our General Assembly. We want to thank Jeroen Horemans for nearly ten years of intensive voluntary commitment to USOS, and for taking up the responsibility of chairing USOS. The parting of Jeroen illustrates the difficulty in combining long-term commitment for society and starting academic careers, a fundamental challenge for USOS as well as many other university initiatives.

Johan Bastiaensen assumed the presidency on an interim basis until the General Assembly of March 2018, when Lieve Vangehuchten will take over. Lieve has previously participated as a student in campus activities and in an exposure to Nicaragua. As a Senior Lecturer Spanish at the faculty of Applied Economics she has been indirectly involved by teaching Spanish to many of the students who recently went to Nicaragua.

Finally, we welcomed a new responsible for our India partnership, Dominique Kiekens of the Faculty of Law, who has been involved in the partnership for many years. We renewed the affiliation of the Institute of Environment and Sustainable Development (IMDO) by inviting Jan Cools as a board member. Vicky Verlinden replaced Jeroen Horemans as campus responsible. Her job at the Institute of Development Policy (IOB) and her involvement in many initiatives of the university makes her a good choice for this position. Karolien Vrints from the International Office entered our board as liaison with the Global Minds program and the Working Group for Development Cooperation.

These position switches, together with the integration into Global Minds and the consultation by the Jesuits, pushed us to reflect upon our mission statement which turned out to be outdated. We put the updating of the text on the agenda of several board meetings. The process of formulating an updated mission statement, aligning with the current context and reflecting a contemporary vision of international solidarity, is on-going, which is why we invite the members of the General Assembly to give feedback and suggestions (see ANNEX).

2. Exposures

In August nine students and two researchers, Nina Van Eekert and Naomi Biegel (both Faculty of Social Sciences), left for Congo. They stayed with students of the UCB in Bukavu for three weeks and participated in a rural internship for four days in Kalehe en Kabare, together with Congolese students. Intense contact gave rise to the formation of strong relationships between Belgian and Congolese students. The exposure was very well prepared by the social service of the UCB, which was appreciated by all stakeholders. The exposure took place one day after a demonstration

which was violently dispersed by the authorities. After consulting several sources in Bukavu, we esteemed the situation to be safe enough for the exposure. We agreed upon an emergency strategy with the UCB. Eventually the situation remained calm throughout the whole period. The UCB gave special care to the safety of our (and their) students during the exposure.

The good relation between the Congolese and Belgian students led to the proposal of our students to invite their counterparts for a “return exposure” to Belgium. The

Isabelle Wouters (right) took part in the Congo exposure, 30 years after her mother Johanna Soete joined the USOS exposure to India.

idea was studied by USOS, but was judged to be too risky because of practical, educational, financial and legal reasons. Moreover the proposal was not being supported by the UCB itself. However it encouraged USOS to take good care of the willingness of our students to engage for the Global South.

One student Business Engineering, Jonas Dierckxens, stayed an additional two weeks in Bukavu to carry out his internship within the microfinance institution PAIDEK. This was an alternative assignment for summer school participation, an obligatory part of the Master’s program of Commercial Engineering.

In July eight students and one researcher, Julie Janssens (Faculty of Social Sciences), left for Nicaragua. The UCA and the affiliated Nitlapan-UCA facilitated stays within host families in Managua, as well in the rural area of Matiguás. The Pastoral Service of the UCA involved an equal amount of their own students to take part in the stay in the rural areas. The Belgian and Nicaraguan students were twinned, which gave a new dimension to the exposure, but which also gave new challenges concerning preparation for a stay in rural Nicaragua. Also new was the visit of several days to a project of the Jesuit Refugee Service around migration (stay behinds as well as migrants deported from the USA). The project is situated in Chinandega, close to the border with Honduras. The experience gave our students new insights on the sometimes harsh realities of international ‘illegal’ migration. Overall the exposure program was very much positively evaluated by all stakeholders.

One student Urban Planning, Nina De Jonghe, stayed an additional two months in Managua to carry out research for her master thesis. She hitched on the research stay of ten students Architecture of University of Antwerp in Managua, which was made possible by a new Erasmus Mundus project between University of Antwerp and the UCA.

3. Campus activities

This year was marked by the birth of a new students association called STUOS, or “Students for Development Cooperation”. STUOS was launched by USOS and brings together several of our former exposure participants for meetings and activities on the Global South. It gave more ownership to the students and has led to a new dynamic of our campus activities.

2017 was a year of continuous campus activity. The second term of the academic year 2016-2017 was marked by a successful new edition of our masterclass for sustainable development in March. The still relatively new program is evolving into a strong and innovative concept for education and networking on sustainable development. We worked together with three external associations, as well with the IOB, which is committed to support the masterclass for the coming years. Fifty young people from within and outside of the university took part in this intensive weekend program. The masterclass also served as a training for the students of Product Development who are involved in our annual market on sustainability, held in May. The market was named “Mercado Verde” and focused on Nicaragua and banana trade, yielding a surprise visit of the Nicaraguan Ambassador as well as press articles in Nicaragua. Our students were very successful in organizing an original and vibrant event and in developing new innovative educational tools on North-South relations.

The first term of 2017-2018 was marked by a new edition of our fair trade breakfast, hosted by the student restaurant of the City Campus, Drie Eiken and for the first time also by Campus Groenplaats of KgG Hogeschool. Furthermore we organized a new series of debates called Debating Development, which turned out to be very successful in terms of quality and quantity (see ANNEX). We launched a new call for our buddy

project, which links students from the Global South to students who are already familiar with our university. The project was extended by a program of social activities, which had a very positive effect on the creation of a “buddy community”. To end with, we were involved in a seminar on the Sustainable Development Goals, hosted by the NGO “Ondernemers voor Ondernemers”. Encouraged by the Belgian queen, the NGO invited student associations who undertake training and awareness raising on the Sustainable Development Goals (SDGs). The seminar gave us the opportunity to share our philosophy on development cooperation with entrepreneurs, and even with the queen herself.

Meeting with queen Mathilde during an event on the SDGs, hosted by the NGO Ondernemers voor Ondernemers.

New to USOS is to take an active stand in discussions related to South mobility within higher education. Together with the NGO UCOS (Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking), we organized a seminar on the topic of “voluntourism”, a relative new phenomenon within Flemish higher education implying that a growing number of students choose to pay private initiatives to organize their traineeship in the Global South. It often comes with an expensive package of housing, transport, security and tourist activities. The seminar was attended by more than 60 teachers and staff members from all over the Flemish region. It gave rise to further discussions within universities and university colleges. A new seminar on traineeships

in the Global South is being prepared for May 2018, coordinated by UCOS and partnered with VLIR-UOS, VLHORA, Artevelde Hogeschool and the International Office of UAntwerp.

4. Partnerships

In Congo, the partnership with the Université Catholique de Bukavu (UCB) has been further strengthened. For the second time since 1989 an exposure was organised to Bukavu in the summer of 2017. The immersion trip has been evaluated very positively, but the safety situation has also made us understand that we needed to elaborate and implement a more conscious duty of carry policy for the future. Besides intercultural exchanges by exposures, the UA-UCB partnership aims at collaborating at an academic level, building upon the academic partnership between IOB and UCB. In 2017, USOS helped to strengthen the “academic civil society” in Bukavu, co-financing a five day seminar on “research design” and fieldwork of six research projects.

Luc Goossens and the Institute for Moroccan and Mediterranean Studies (IMaMS) continue their valued support to the University Mohammed I (UMP, Oujda). The Faculté des Sciences Juridiques, Économiques et Sociales (F-SJÉS) maintained the education program ‘Licence Professionnelle ‘Gestion et Médiation Sociale’ in collaboration with IMaMS, the International relations Office and the Antwerp University Association (AUHA). Five students of Interior Architecture (UAntwerpen) finished their design for a kindergarten school in Laâtamna, a project also supported by the city of Antwerp and for which they were helped by Social Work students at the UMP. Another group of UA students started working on a new project: the City of Antwerp asked the department of Interior Architecture to give ideas for redesigning the interior of traditional Berber houses for purposes of eco-tourism. This can be framed in the five year VVSG cooperation between the City of Antwerp and the commune of Ouled Daoud Zkhanine in the Oriental region.

Our longstanding relationship with UCA in Nicaragua remains intense and multistranded. After 30 years of collaboration, the long lasting relationship led to the joint formulation of a VLIR ICP Incremental Funding project, aiming to co-organize a Central American version of the IOB-master programs at UCA. Unfortunately, despite significant results in the preparation of the programs with a very motivated and capable Central American Task Force, the authorities of UCA ultimately backed away from the organization of joint degree for fear of its stringent quality requirements in the midst of an on-going fundamental structural reform of UCA. The route towards the joint degree will thus be longer than initially planned, but cooperation in research and education –in a revised, probably less ambitious form– with Nitlapan-UCA and the other Salvadorian and Guatemalan members of the Task Force will continue. For research, we have secured a new VLIR TEAM project (with P. Vandebroek of KULeuven, including a new KUL-IOB PhD of Carmen Collado); helped Nitlapan-UCA acquire funding from the PEP-program related to the Philippino partner of IOB; jointly submitted a research-outreach proposal about reducing defo-

restoration of the BOSAWAS Natural Reserve through extensive cattle raising by means of a renewed Microfinance PLUS approach of FDL for the BELMONT forum (in the context of the Paris Climate Agreement); agreed with Nitlapan-UCA and FDL about a program for policy evaluation and support for the FDL (including an IOB PhD project for Milagros Romero). Furthermore, the USOS investment in young researchers at UCA also remains a much valued and strong program. Several of the young researchers previously financed by USOS are currently studying in international master programs and have developed into highly valued researchers in their institutes.

As mentioned above, Dominique Kiekens has succeeded Koen De Feyter as responsible for the India partnership, which means that the partnership remains within the faculty of Law (UAntwerpen). The position switch comes along with a new focus, being labor unions in India. Dominique Kiekens carried out a prospective mission to Delhi and Jharkand to start a new project called “workers’ solidarity from below”. The mission generated new contacts and ideas for the future. This mission coincided with the closing conference of the joint research project “Right to water for the urban poor in Delhi”, which was attended by rector Herman Van Goethem. The reorientation of the partnership implies a break of two years for the traineeships of students of UAntwerpen in India. This didn’t stop us from hosting Indian students ourselves. We welcomed two students from Delhi and three students from Ranchi for the newly found UAntwerpen summer school “Europe: Diversity and Migration”, which took place in June-July. We will continue to do this in 2018.

5. Financial Issues

From 2017 to 2021, the campus activities of USOS are funded by the new VLIR-UOS Global Minds program and thus replaces the traditional UA-dotation. This has consequences regarding the financial reporting, but has little effect on the activities themselves. On the contrary, it allows for an extra part-time staff support, which is needed to fulfil our ambitions within the Global Minds program.

USOS continues to invest directly in the partner institutions e.g. by creating academic post-graduate jobs in research projects in order to help promising students prepare for academic careers in development related matters. The financial markets are still very unpredictable, but our portfolio at the Ignatius fund, which is an ethical fund managed by the Jesuits, seems to be in good hands.

Johan Bastiaensen – interim president of USOS

DE EERSTE USOS-PIJLER

CAMPUSACTIVITEITEN OP UNIVERSITEIT ANTWERPEN

Eind 2016 besliste USOS in overleg met de Universiteit Antwerpen om haar campusactiviteiten voortaan onder te brengen bij het luik sensibilisering van het nieuwe subsidieprogramma Global Minds. USOS engageert zich om binnen dit programma vijf jaar lang een ambitieus aanbod van vorming en bewustwording op Universiteit Antwerpen waar te maken. USOS maakt zo ook deel uit van de nieuwe Werkgroep Ontwikkelingssamenwerking van Universiteit Antwerpen, die onder meer als opdracht krijgt om het Global Minds programma aan te sturen.

Met Global Minds moedigt de overheid de Vlaamse universiteiten aan om op een meer geïntegreerde en overkoepelende manier te werken aan universitaire ontwikkelingssamenwerking, met speciale aandacht voor sensibilisering. Aangezien USOS een traditie meedraagt van zulke aanpak, resoneert onze werking goed met dit kader en verandert er in de praktijk weinig aan onze manier van werken.

2017 was het eerste jaar van het vijfjarige programma. We bleven verder bouwen aan onze activiteiten en ontplooiden een aantal nieuwe initiatieven. De nieuwe financiering gaf ons ruimte voor 50% personeelsversterking, wat onder meer de uitbouw van de buddy-werking mogelijk maakte. We gingen ook van start met een onderzoek naar de impact van exposures. Zeven studenten van de masteropleiding Onderwijs-wetenschappen werken gedurende een heel academiejaar een meetinstrument uit onder supervisie van USOS en van docent Peter Van Petegem. Met dit instrument kunnen we later metingen uitvoeren bij oude en nieuwe exposurereizigers.

Parrallel met Global Minds ontstond STUOS, een studentenvereniging die haar naam ontleent uit “Studenten voor Ontwikkelingssamenwerking”. In 2016 gaf een groep exposurereizigers blijk van een wens om zich verder te engageren rond mondiaal burgerschap. Ze startten een eigen werking en doopten zich begin 2017 tot STUOS. USOS sprak met de studentenvereniging af om intensief samen te werken en om elkaars activiteiten te laten afstemmen op elkaar. De trekker van STUOS vormt deel uit van het campusteam van USOS en is tevens de studentenverantwoordelijke binnen het bestuur van USOS.

Ook de exposurereizen van 2017 gaven impuls aan nieuw engagement. De Congo-reizigers organiseerden zich rond het idee om hun Congolese gastbroer of -zus uit te nodigen naar België, om zo een wederkerige exposure mogelijk te maken. Na intern overleg, en overleg met het bestuur van USOS, kwam echter het inzicht dat dit plan binnen de huidige werking niet haalbaar was.

1. Exposurereizen

De **exposure** is de centrale as van onze campuswerking. Het is een investering in maatschappelijk engagement en duurzame instellingsveranderingen.

Tijdens de voorbereidende fase trachten we op een interactieve wijze in te gaan op de complexiteit van interculturele communicatie, de mechanismen van sociale uitsluiting in Noord en Zuid en specifieke kennis over het gastland.

Een belangrijk deel van het voorbereidend traject is de **sociale stage**, een vorm van 'België exposure'. Kandidaat-exposurereizigers draaien minstens tien uren mee in een

De Congo- en Nicaraguareizigers tijdens het vertrekkersweekend.

armoedewerking en nemen actief deel aan een feedbacksessie begeleid door een beleidsmedewerker en een ervaringsdeskundige. Het is een eerste oefening in het (durven) zien, (durven) luisteren, (durven) oordelen en handelen van de exposurereizigers.

1.1. Voor de exposure

In februari namen 18 studenten en drie personeelsleden deel aan de **Vierdaagse**, het belangrijkste vormingsmoment in de aanloop naar de exposures. Zowel voor de Congo exposure, als voor de Nicaragua exposure, stelden zich negen studenten kan-

didaat. Naast sessies rond interculturele vorming en een inhoudelijke introductie op het gastland, was er ruimte voor teambuilding.

Doorheen het tweede semester kwamen de groepen tweemaal samen om **presentaties** te geven over verschillende aspecten van Congo en Nicaragua. Elke student kreeg als opdracht om een aan de opleiding gelinkte thema te selecteren waaraan hij of zij tijdens de reis speciale aandacht zou geven. Tijdens de voorbereiding gaven de studenten een korte presentatie over het thema. Na de reis schreven de studenten een verslag over hun observatie.

Tijdens het ‘**Vertrekkersweekend**’, begin juli, bekeken we de praktische kant van de reis, werkten we verder aan teambuilding en zoomden we in op omgang met armoede. We sloten het weekend af met een infosessie voor de ouders.

1.2. Tijdens de exposure

1.2.1. DR Congo

Voor de tweede maal stuurden we een groep naar Bukavu, in het oosten van RD Congo. De reis werd mogelijk gemaakt door de partnerwerking met de Université Catholique de Bukavu (UCB).

Negen studenten en twee begeleiders trokken in augustus voor een maand naar Congo. Onze deelnemers verbleven bij families van studenten verbonden aan verschillende faculteiten van de UCB. Onze groep werd begeleid door Nina Van Eekert en Naomi Biegel, twee doctoraalstudenten Sociologie.

Net voor het vertrek van de groep was er bij de begeleiding en bij het bestuur ongerustheid over de veiligheid in Bukavu. Een dag voor de heenreis was Bukavu het toneel van politieke demonstraties, helaas met bloedige afloop. Na overleg met verschillende bronnen, besliste USOS om haar groep toch te laten vertrekken. De reis verliep uiteindelijk zonder noemenswaardige incidenten. Dit voorval engageerde USOS om na te denken over haar veiligheidsbeleid, alsook over de rol en verantwoordelijkheid van de begeleiding.

De UCB slaagde erin om op basis van gedeelde interesses een goede koppeling te maken met de Congolese families. Er was ook een vlot contact tussen de Belgische en Congolese studenten. De Congolese studenten toonden zich al snel als zeer ondernemend en namen onze studenten een maand lang op sleeptouw.

De UCB voorzag de exposure van een verblijf van enkele dagen in Kalehe en Kabare, net buiten Bukavu, en dit voor zowel de Congolese als de Belgische studenten. Ze be-

zochten er onder andere een aantal ondernemingen en projecten. Een gepland bezoek van enkele dagen aan een goudmijnsite werd op de valreep afgeblazen wegens gebrek aan accommodatie.

Een student Handelsingenieur bleef zoals gepland langer in Bukavu voor een kijkstage van twee weken bij een microfinancieringsbank. De student kon deze stage bij zijn opleiding inbrengen als alternatief voor een summer school. Zowel de student, de opleiding als de bank waren tevreden over deze ervaring, al bleek de zoektocht naar een stageplek vrij ad hoc.

Het verslag van de Congo exposure lees je in de bijlage x. Ook de observatieverslagen vind je ter aanvulling van het jaarverslag.

1.2.2. Nicaragua

Na een rustjaar stuurden we opnieuw een groep naar Nicaragua. Doctoraalstudente Julie Janssens (Sociale Wetenschappen) begeleidde een groep van acht vrouwelijke studenten voor een reis van vijf weken.

De Nicaragua exposure kon terugvallen op een lange traditie. Dit jaar werden een aantal sterktes bewaard, zoals de verblijven op het platteland, maar werd ook aan een nieuw concept gewerkt. De verblijven op het platteland werden opengesteld voor studenten van onze partneruniversiteit in Managua. Zo beleefden gemixte Belgisch-Nicaraguaanse koppels samen een exposure, elk vanuit de eigen referentiekader. Vreemd genoeg leken onze eigen studenten soms beter voorbereid te zijn op deze ervaring.

Een ander nieuw element was het bezoek aan de vrouwenwerking in Chinandega, een middelgrote stad aan de grens met Honduras. Via de lokale afdeling van de Jesuit Refugee Service kwamen onze studenten in contact met de werking, die als opdracht had om achtergelaten moeders van migranten te ondersteunen. Op deze manier werd de migratieproblematiek in Nicaragua zeer concreet voor onze studenten.

Studente Stedenbouw Nina De Jonghe verbleef twee maanden langer in Managua. Zij vond in september aansluiting bij een groep Architectuurstudenten die naar Managua afreisden in het kader van hun masterproef, een van de uitkomsten van de verbreding van onze Nicaraguawerking binnen de Universiteit Antwerpen.

Het verslag van de Nicaragua exposure lees je in de bijlage. Ook de observatieverslagen vind je ter aanvulling van het jaarverslag.

1.3. Na de exposure

1.3.1. Terugkomdag en verslag

De exposurereizigers namen in september deel aan de zogeheten “Terugkomdag”.

De bijeenkomst bracht een eerste reflectie op gang over hun eigen handelen tijdens de reis en over de ontwikkelingsuitdagingen in Congo en Nicaragua. Deze reflectie kreeg een vervolg bij de kritisch incidentenverslagen. In oktober beschreven de studenten drie “incidenten” van tijdens de exposure die een bepaalde aanname wijzigden. De USOS-medewerkers namen de verslagen door en gaven feedback aan de studenten.

Tot slot vermelden we de **opstart** van de exposureprogramma's 2017-2018. We sturen volgende zomer studenten naar Nicaragua en naar Marokko. In november namen circa dertig studenten deel aan de startdag. Ze kregen er uitleg over USOS, namen deel aan een simulatieoefening over interculturaliteit, discussieerden over armoede en ontwikkelingssamenwerking en kwamen in contact met mensen van de Marokko- en Nicaragua-partnerwerkingen. In december organiseerden we nog een extra avondbijeenkomst voor de twee groepen in functie van taaltraining.

2. Thesisbezoeken

2.1. Marokko

We ondersteunden de zending van vijf masterstudenten **Interieurarchitectuur** naar het dorpje Laâtamna in de regio Oriental in Marokko. In het kader van een scholenband met een school in Borgerhout, onderzochten de studenten hoe een lokale lagere school haar ruimtes kon inrichten om ook kleuteronderwijs toe te laten.

USOS voorzag deze stage van een voor- en nawerking en van een lokale omkadering. De studenten vonden ook aansluiting bij onze partneruniversiteit in Oujda, die studenten de opleiding Sociaal Werk mee inschakelde in het onderzoek naar de noden naar kleuteronderwijs. Het geheel werd mee omkaderd door onze Marokko partnerverantwoordelijke en door USOS-medewerker Bart Janssens (departement Architectuur).

Bart Janssens besloot tijdens de zomer van dit jaar om zijn 10 % opdracht voor USOS stop te zetten wegens moeilijk te combineren met zijn voltijdse aanstelling aan UHasselt. Toch zette USOS de samenwerking met Interieurarchitectuur verder. Na twee opstartjaren kan de opleiding verder met eigen personeel. Een nieuwe groep studenten trok in november van het nieuwe academiejaar naar Marokko. Net als twee jaar terug worden de studenten opgevangen door leden van de lokale landbouw-coöperatieve Al Fath in het dorp Ouled Daoud. In het kader van een vijfjarige samenwerking tussen Stad Antwerpen en de lokale gemeente, onderzoekt de groep er hoe traditionele berberwoningen kunnen ingezet worden als gîtes in functie van ecotoerisme.

2.2. Omkadering VLIR-UOS reisbeurzen

USOS hielp ook dit jaar met de bekendmaking van de VLIR-UOS-reisbeurzen voor studenten die stages/onderzoek uitvoeren in het Zuiden. USOS bood versterking bij de selectie en omkadering van de studenten van UA Antwerpen die een aanvraag indienden.

In april gaf USOS **vormings** aan studenten die in het kader van hun opleiding naar het Zuiden trekken. Het gaat om een gestandaardiseerde vormingsdag die over heel Vlaanderen door de ngo Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking (UCOS) gegeven wordt, maar in Antwerpen mee door USOS uitgevoerd wordt.

3. Campusactiviteiten op Universiteit Antwerpen

Met de campusactiviteiten richt USOS zich tot het brede studentenpubliek en het academisch personeel. Om al deze activiteiten mogelijk te maken, werkt USOS samen met verschillende UA Antwerpen-partners: studentenverenigingen, centrale universitaire diensten, faculteiten, instituten en departementen.

3.1. Lezing over duurzaam consumeren (maart)

USOS nodigde in samenwerking met duurzame studentenvereniging UAct, Karine Van Doorselaer uit voor een avondlezing over duurzaam consumeren. Karine Van Doorselaer doceert het vak duurzame materialen aan de opleiding Productontwikkeling van UA Antwerpen. De lezing werd door de universiteit breed uitgedragen en trok een volle aula.

3.2. Bijeenkomst rond Internationale Vrouwendag (maart)

De studenten van STUOS organiseerden samen met het Internationaal Tehuis voor Buitenlandse Studenten (ITBS) een bijeenkomst voor studenten van USOS en het IOB rond het thema vrouwen. Studenten uit verschillende landen van het globale Zuiden gaven een presentatie over de rol van vrouwen in hun land. Vervolgens werd een documentaire over een vrouwenproject in India getoond en besproken.

3.3. Vertoning van de docu “Begraven Sporen” op het UNIFAC Calamartes festival (maart)

USOS kreeg ook dit jaar een forum op het cultuurfestival van UNIFAC. We selecteerden de docu “Begraven Sporen” van pastoraal medewerker Hassna El Gazouani, die in 2013 naar de geboortestreek van haar ouders trok om een documentaire te maken over het migratieverhaal van haar familie.

3.4. Quiz (maart)

Ook dit jaar daagde Broederlijk Delen de Vlaamse universiteitssteden uit voor een

quiz over mondiale thema's. In vier steden vond er simultaan een quiz plaats, met overall dezelfde vragen. Op het einde van de avond werden de gemiddeldes per stad berekend, om zo te weten welke stad zich mocht bekronen tot de "slimste" studentenstad. De studenten van STUOS en studentenclub Prisma leidden de quiz in Antwerpen in goede banen.

3.5. Docuvoorstelling "Une Révolution Africaine" (maart)

De studenten van het door USOS opgerichte Verrekijkers Magazine vertoonden in samenwerking met Broederlijk Delen een documentaire over de protesten voor democratie in Burkina Faso van enkele jaren terug. De regisseur woonde de voorstelling bij, en ging achteraf in gesprek met het publiek.

3.6. Masterclass voor Duurzame ontwikkeling (maart)

In samenwerking met de Vlaamse jongerenorganisatie Act4Change, organiseerde USOS ook dit jaar een vormingsweekend rond duurzame ontwikkeling, de zogeheten masterclass. Het programma heeft netwerking en vorming tot doel en mikt op een mix van studenten, onderzoekers en professionelen.

Dit jaar werd samengewerkt met de vakbondsvereniging Arbeid & Milieu, met het duurzaam kookcollectief WOW Food en met departement Productontwikkeling, IOB en de faculteit TEW van UAntwerpen. Het weekend vond plaats in het Scoutshuis te Antwerpen.

Het programma wisselt gemeenschappelijk sessies af met trajectsessies. Het overkoepelende thema was de Sustainable Development Goals (SDGs), dat ingeleid werd door Peter Wollaert van UN CIFAL-Flanders.

Deelnemers konden kiezen uit vier trajecten:

- **Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen** (Arbeid & Milieu + TEW): TEW-docent Hans Verboven stelde zijn SUSTA tool voor, een kader om een onderneming te toetsen aan de SDGs. Deelnemers konden dit kader toepassen op hun eigen project. Binnen dit traject vond ook een gesprek plaats tussen medewerkers van verschillende bedrijven, waaronder Ikea, Swift en UGent.
- **Sorteerstraatjes in Antwerpen** (Productontwikkeling). Op vraag van Stad Antwerpen onderzoekt Productontwikkeling hoe de huidige "sorteerstraatjes" in Antwerpen verbeterd kunnen worden wat betreft efficiëntie en gebruiksvriendelijkheid. Via co-creatie kwamen de deelnemers van dit traject tot een aantal suggesties.

- **De waardeketen van de banaan (USOS en IOB).** Een vrijwillig medewerker van IOB, die onderzoek doet naar waardeketens, bereidde in samenwerking met USOS dit traject voor. Binnen het traject kwam een onderzoeker uit Wageningen aan bod, alsook vertegenwoordigers van Vredeseilanden, Fair Trade Belgium en Lidl. De studenten van het project “Mercado Verde” (zie verder) namen mee deel aan dit traject, wat hen verder inzicht verschafte op de thematiek van het marktje.
- **Veganistische koken met voedseloverschotten (WOW Food).** Het kookteam van het weekend betrok enkele vrijwilligers bij het koken, wat de mogelijkheid gaf om een aantal principes van duurzaam koken op een praktijkgerichte wijze uit te leggen.

Deelnemers van de masterclass voor duurzame ontwikkeling

De masterclass trok vijftig deelnemers en werd bijzonder positief geëvalueerd door alle betrokkenen.

3.7. Vertoning van de film “Shadow World” (april)

In samenwerking met Pax Christi, Amnesty International en Vredesactie vertoonde USOS de documentaire Shadow World, over de internationale wapenlobby. De documentaire werd na de vertoning besproken door Andrew Feinstein, schrijver van het gelijknamige boek en gewezen ANC parlementariër in Zuid-Afrika. Feinstein nam

ontslag als parlementariër nadat hij publiekelijk kritiek gaf op een wapendeal van het ANC. Hij legde zich daarna jarenlang toe op de studie van internationale wapenhandel.

De vertoning lokte een volle aula. De thematiek van de film was actueel door

- de geplande aankoop van nieuwe gevechtsvliegtuigen door de Belgische regering.
- het veranderende discours van de Verenigde Staten omtrent de NAVO en het nakende bezoek van president Trump aan België.

3.8. *Mercado Verde (mei)*

In het kader van het European Project Semester (EPS) werkten twee internationale en multidisciplinaire teams (een semester lang aan de organisatie van een markt en de ontwikkeling van verschillende showstoppers om bezoekers te laten nadenken over problematieken van inkomen en werkomstandigheden in Nicaragua. Het ging in totaal om acht Spaanse, Portugese, Duitse, Ecuadoraanse en Belgische studenten vanuit de studierichtingen Productontwikkeling, Industrial Design, Multimedia en “PR and Communication”.

De markt wordt georganiseerd als een ontmoetingsplek voor studenten en organisaties die actief zijn rond het Zuiden –zoals USOS, Oxfam Wereldwinkels en Fair Trade Belgium– en studentenclubs met een hart voor duurzaamheid in het Zuiden, zoals UAct en STUOS. Gedurende het gehele semester werden de twee EPS teams wekelijks begeleid door twee USOS medewerkers: ontwerpcoach Sarah Rohaert en Janus Verrelst als externe coach.

Voor de editie van dit jaar zetten de teams de thema’s “Nicaragua”, “banana value chain” en “USOS” in de kijker. De studenten stonden regelmatig in contact met Nicaraguanen voor input en feedback, om inzicht te krijgen in Nicaragua en de uitdagingen in de bananenindustrie. De thema’s werden op een creatieve manier aan de student gebracht via showstoppers, muziek, typische gerechten en zelfs audio-getuigenissen van verschillende stakeholders in de banana value chain.

Om USOS en STUOS meer naambekendheid te geven, werden-shirts voor USOS en STUOS ontwerpen, en zelfs levensgrote en interactieve USOS letters ontwikkeld. Het marktje haalde de lokale en Nicaraguaanse pers dankzij een bezoek van de Nicaraguaanse ambassadeur. Fair Trade Belgium promootte en sponsorde onze “mercado verde” als best practice van hun jaarlijkse campagne.

Talrijke bezoekers vonden de weg naar het event, wat onder meer resulteerde in

nieuwe geïnteresseerden voor de STUOS werking. De ontwikkelde showstoppers blijven ook na dit event dienen als nuttig educatief materiaal voor zowel USOS als voor soortgelijke organisaties.

3.9. Seminarie over voluntourism bij Zuid-stages (mei)

USOS en de ngo Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking UCOS werken al enkele jaren samen om Antwerpse studenten een voorbereiding te geven op hun stage of thesisverblijf in het Zuiden. UCOS heeft daarnaast de opdracht om vorming te geven aan personeel van het Vlaamse hoger onderwijs.

USOS nam in 2015 het thema Voluntourism, de combinatie van vrijwilligerswerk

Sfeerbeeld van Mercado Verde. In de binnentuin staan de levensgrote USOS letters.

met toerisme, op als thema binnen een campusactiviteit. Wanneer UCOS en USOS in 2016 nadachten over een thema voor een gezamenlijke seminarie in Antwerpen, kwam dit onderwerp snel naar boven.

Binnen vele Vlaamse hoger onderwijsinstellingen leefde reeds de discussie over hoe om te gaan met de opkomende privé-aanbieders van stages in het globale Zuiden, vaak gedreven door commerciële motieven.

USOS-medewerker Janus Verrelst en UCOS-medewerker Sebastian Van Hoeck schre-

ven een discussienota over het thema, en presenteerden dit tijdens het seminarie aan meer dan zestig medewerkers en docenten, die samen meer dan tien instellingen vertegenwoordigden.

De tekst kwam nadien op de agenda van verschillende overleggroepen internationalisering, binnen verschillende instellingen.

USOS en UCOS werden over deze thematiek geïnterviewd door de magazines N'GO

USOS en UCOS presenteren discussienota over voluntourism

en Veto en werden door verschillende organisatie gevraagd om erover te komen spreken (Provincie West-Vlaanderen, JINT en KdG Hogeschool).

3.10. Bezoek aan European Development Days (juni)

USOS stuurde vijf oud-exposurereizigers naar deze tweedaagse Europese bijeenkomst over ontwikkeling, dat een groots opgezet forum is voor diverse actoren van ontwikkelingsamenwerking.

3.11. *Ontvangst van studenten uit India (juni)*

Zoals vorige jaren mocht USOS ook dit jaar studenten ontvangen van haar Indische partners voor een summer school. Voor de eerste maal werd er voor een Antwerpse summer school gekozen, met name voor het programma “Europe: Migration and Diversity”. In de marge van de summer school organiseerde USOS enkele ontmoetingen tussen de Indische studenten en oud-exposurereizigers.

3.12. *Buddy Project (oktober-december)*

Universiteit Antwerpen ontvangt jaarlijks internationale studenten uit het globale Zuiden. Om deze studenten een warm welkom te heten, en een eerste keer te laten

Deelnemers van het buddy project tijdens de opstartactiviteit

proeven van de Belgische gastvrijheid, zette USOS een Buddy project op poten. Op een laagdrempelige manier worden mensen vanuit verschillende continenten, culturen en contexten (zie bijlage) gekoppeld aan een persoon die thuis is binnen de universiteit (zie bijlage voor de verdeling van deelnemers naar faculteit). Aan de hand van groepsactiviteiten, gaande van sport tot cultuur (zie bijlage), en individuele ontmoetingen met een persoonlijke karakter, voelen deelnemers zich welkom in hun nieuwe thuishaven. Onder de leuze “Mens Sana in Corpore Sano”, mikt het Buddy project op een positieve bijdrage aan de valorisatie én het welslagen van de buitenlandse studie-ervaring van internationale Zuid-studenten aan de Universiteit van Antwerpen.

3.13. *Debattenreeks Debating Development (oktober-december)*

Voor de vijftiende maal op rij organiseerde USOS, in samenwerking met het IOB, de debattenreeks “Debating Development”. Als thema werd voor natuurlijke rijkdommen gekozen en de reeks kreeg de titel “The Global Resource Grab”. Tijdens acht debatavonden werd bediscussieerd hoe de ontginning en handel in natuurlijke rijkdommen gepaard kan gaan met een strategie van ontwikkeling.

Studenten nemen het woord tijdens de debattenreeks “The Global Resource Grab?”

In totaal 21 sprekers uit de academische wereld, het bedrijfsleven, ngo’s en de VN werden opgenomen in het programma. De moderatie lag dit jaar in handen van academisch personeel, voornamelijk vanuit het IOB.

Vijftien studieprogramma’s namen de reeks op als keuzevak in hun curriculum. De debatten waren ook vrij bij te wonen door het extern publiek. Meer dan 320 bezoekers woonden minstens één debat bij, waarvan 75 studenten de reeks opnamen als vak. De reeks slaagde er weer in om een zeer divers publiek aan te trekken, over de faculteits-, campus- en landsgrenzen heen. Bijna vijftig bezoekers behaalden een certi-

ficaat van aanwezigheid omdat ze minstens vier debatten bijwoonden. Details over de samenstelling en evolutie van het publiek vind je terug in de bijlage .

Uit een enquête bij de studenten blijkt dat zowel de inhoud als de vorm gesmaakt werden. Uit veertien jaar evaluatie blijkt dat de appreciatie voor de debatten nooit zo goed scoorde. De studenten waren wel van mening dat er meer conflicterende meningen in de debatten mogen zitten.

3.14. Fairtrade-ontbijt (oktober)

USOS deed ook dit jaar mee aan de Week van de Fair Trade. Met financiële ondersteuning van BTC, vulde USOS de week in met een gratis fairtrade-ontbijt voor

De studenten van STUOS in actie tijdens het fairtrade ontbijt

studenten en personeel van de Stadscampus en Campus Drie Eiken. Net als elk jaar kwamen ook dit jaar meer dan 400 studenten en personeelsleden af op het ontbijt. Vrijwilligers van de studentenverenigingen USOS, STUOS, UAct, Prisma en Fabiant leidden alles in goede banen.

Dit jaar werd het ontbijt weer opgefleurd met een polaroid fotowedstrijd, waarvoor we op elke campus een camera ter beschikking stelden. We maakten ook gebruik van het educatief materiaal dat eerder op het jaar in functie van “Mercado Verde” ontwikkeld werd door de studenten van het European Project Semester.

Voor de editie van dit jaar deed ook de vereniging “Student en Engagement” van KdG Hogeschool mee. Zij verzorgden een ontbijt op Campus Groenplaats.

3.15. *Bezoek aan AidEx (november)*

Midden november zakte USOS met enkele studenten af naar de internationale conferentie AidEx in Brussel. Het werd een boeiend bezoek met onder meer een lezing van Alexander De Croo, die dieper inging op de “Effectiveness Agenda” van Ontwik-

USOS presenteert haar visie tijdens het seminarie “SDGs – Gaat het wel de goede richting uit?”

kelingssamenwerking. Daarnaast hadden we een kennismaking met de organisatie “DevelopmentAid”, die aan de hand van een platform met internationale reikwijdte kansen creëert voor jonge werkzoekenden om aan de slag te gaan binnen ontwikkelingssamenwerking.

3.16. *Seminarie “SDGs – Gaat het wel de goede richting uit?” (november)*

De vzw “Ondernemers voor Ondernemers” zet in op business-to-business projecten met een Noord-Zuid focus. Op uitnodiging van de organisatie trad USOS op als gast-

spreker tijdens het seminarie “SDGs – Gaat het wel de goede richting uit?”. Zowel USOS als STUOS hadden gedurende het seminarie de eer om de koningin te ontmoeten. Ze toonde oprechte bewondering voor het studentenengagement van STUOS en vertelde over haar eigen inleefreis in Egypte.

3.17. Filmvertoningen (november)

UAntwerpen bood, in samenwerking met de hogescholen en USOS een podium aan documentaire- en/of filmmakers die een ‘global challenge’ in het Zuiden aankaarten. Het principe is om samen te werken met (jonge) cineasten die hun film of documentaire over het Zuiden komen voorstellen.

Op 29 november (Dag van Solidariteit met Palestijnse Volk) werd de documentaire ‘Waiting for Giraffes’ getoond. Regisseur Marco De Stefanis gaf een lezing (in het Engels) over zijn film en beantwoordde vragen uit het publiek. 56 aanwezigen woonden deze voorstelling bij, waaronder één derde buitenlandse studenten.

Op 30 november werd de film ‘Félicité’ getoond. Manon Janssen, coördinatrice van het Afrika Festival, besprak de opbouw en de achtergrond van de film met het publiek. 31 aanwezigen woonden deze voorstelling bij.

De filmvertoningen gingen door in de Stadsbioscoop Cartoon’s en sloten telkens af met een netwerkreceptie in de bar ‘Sous-Sol Bier Bar à Vin’ onder de cinemazaal, voor de nabespreking van de film.

3.18. Lezing “nooit meer thuis” door Annelies D’hulster (december)

In samenwerking met de Pastorale Dienst van UAntwerpen nodigden de studenten van STUOS schrijfster Annelies D’hulster uit voor een bespreking van haar boek “Nooit Meer Thuis”. De auteur bracht het relaas van haar tocht van Gambia naar Europa, die ze samen met aflegde.

4. Personeel

Het Global Minds programma maakte nieuwe personeelsinzet mogelijk. USOS liet in juni een vacature publiceren voor een 50% campusmedewerker, voor een contract met ingang vanaf september 2017. Omdat we nog beroep konden doen op niet-opgenomen personeelsmiddelen van Global Minds, kon de nieuwe medewerker (Mitte Scheldeman) tot het einde van het jaar voltijds starten, om in 2018 terug te vallen op een 50% contract.

Dit gaf het volgende plaatje voor de periode september-december 2017:

- **Janus Verrelst** (100%) verzorgde de algemene coördinatie van de campuswerking, ondersteunde de algemene vzw-werking

en was verantwoordelijk voor de beleidsondersteuning.

- **Mitte Scheldeman** (100%) ondersteunde de campuswerking en coördineerde de buddywerking.
- **Sarah Rohaert** (20%) ondersteunde de campuswerking en fungeerde als brugfunctie met de faculteit Ontwerpwetenschappen.

Vanuit het bestuur van USOS gaf campusverantwoordelijke Vicky Verlinden mee aansturing aan het personeel, terwijl Karolien Vrints over de integratie met Global Minds waakte.

De USOS-campuswerking van 2017 was het resultaat van veel vrijwillige en professionele inspanningen. We willen daarom bij deze iedereen danken die zich mee heeft ingezet. In het bijzonder feliciteren we de studenten van STUOS met de oprichting van hun vereniging en wensen we hen veel succes toe met de verdere uitbouw van hun werking.

Sarah Rohaert, Mitte Scheldeman, Vicky Verlinden en Janus Verrelst

DE TWEEDE USOS-PIJLER

PARTNERWERKING MET ACADEMISCHE INSTELLINGEN IN HET ZUIDEN

CONGO

1. De context: moonwalken naar de volgende verkiezingen (jaar 2)

Op de valreep van 2016 sloten de regering en de oppositie, met bemiddeling van de bisschoppenconferentie, het “Sylvesterakkoord”, waarin ze overeenkwamen om de verkiezingen te organiseren voor eind 2017. Ondertussen is duidelijk dat deze deadline niet werd gehaald. De regering stelde een nieuwe datum voor (23 december 2018), maar ze verspeelde dit jaar ook het geloof in haar engagement om vrije verkiezingen te organiseren, ook al omdat de president zélf nog steeds in het midden laat of hijzelf al dan niet kandidaat is om zichzelf op te volgen. De kerk, die haar morele gewicht in het Sylvesterakkoord investeerde, trekt daarom openlijk de kaart van de (geweldloze) oppositie. Een en ander betekent ook dat alle beleidsdiscussies verder geblokkeerd worden en de economische situatie er verder op verslechtert.

De binnenlandse spanning rond de (uitgestelde) verkiezingen vertaalde zich ook in een internationale spanning, tenminste met de westerse partnerlanden. Ook de Trump-administratie zet zich, wat Congo betreft, op één lijn met het standpunt van onder meer de Europese Unie om zo snel mogelijk geloofwaardige verkiezingen te organiseren. Een aantal mensen die nauw verbonden zijn met de regering in Kinshasa werd ook op een “zwarte lijst” gezet wegens deelname aan vermeende mensenrechtenschendingen. Vooral in de relaties tussen België en Congo wordt de diplomatieke druk ondertussen nog verder opgevoerd, met onder meer een herbestemming van de bilaterale ontwikkelingshulp en het sluiten van enkele consulaire posten.

2. USOS-gerelateerde Partnerwerking UAntwerpen – Congolese universitaire wereld.

In 2017 werd een nieuwe exposure-reis georganiseerd naar Bukavu. Studenten en begeleiders verbleven een kleine drie weken in gastgezinnen in de stad en trokken ook enkele dagen naar het binnenland. Ze bezochten onder meer projecten rond gezondheidszorg en landbouw in Kalehe en Kabare, ten noorden van Bukavu. Dankzij een goede voorbereiding van de UCB (de reis wordt nu meer centraal georganiseerd door

de sociale dienst van het rectoraat) en een enthousiaste groep Congolese en Antwerpse studenten verliep de reis zeer vlot en werd ze door alle betrokkenen als interessant ervaren. Enkele dagen voor de effectieve afreis waren er niettemin twijfels over de veiligheid, ook omdat op dat moment in Bukavu zélf een betoging met harde hand uiteen was gedreven (balans: 5 tot 15 doden, naargelang de bron). Naar aanleiding van deze berichten werd er een veiligheidscheck uitgevoerd door verschillende onafhankelijke bronnen in de regio te contacteren. Uiteindelijk werd beslist de reis te laten doorgaan, maar werd met UCB afgesproken dat er strenge veiligheidsregels zouden gecommuniceerd worden en dat er een plan voor eventuele evacuatie zou zijn.

Wat het project van wederzijdse academische capaciteitsopbouw betreft, kunnen we drie grote luiken onderscheiden:

- De huidige samenwerking tussen IOB en UCB werd meer dan 10 jaar geleden opgezet¹. Sinds 2010 concretiseerde ze zich als onderdeel van een VLIR-UOS Interuniversitaire samenwerking (gecoördineerd door prof. Mubagwa, KULeuven). Prof. Sara Geenen, die in november 2014 prof. em. Stefaan Marysse opvolgde en sinds 1 oktober 2016 ook als TT-ZAP benoemd is, leidt het project rond het beheer van natuurlijke hulpbronnen (mijnbouw, maar ook land, water en bosbouw). Het project concentreert zich nu op de consolidatie van het “Centre d’Expertise en Gestion Minière” (CEGEMI). CEGEMI werd erkend als één van de onderzoekscentra van UCB en concentreert zich op veldwerk, het organiseren van seminaries, en het aantrekken van externe financiering via consultancies (zie www.cegemi.com). Binnen het VLIRUOS project zijn er bovendien vijf doctoraten in voorbereiding: Janvier Kilosho (Development Studies), Paterne Murhula (Rechten), Francine Iragi (Development Studies), Bossissi Nkuba (Biologie) en Godelive Batano (Economie). Het intussen afgeronde doctoraatsonderzoek van Klara Claessens (IOB) en Nik Stoop (IOB/KUL) sluit ook nauw aan bij het project.
- VLIR-UOS keurde samen met de verlenging van het beurzenprogramma voor IOB ook een project voor “**incremental funding**” goed (promotor: prof. Marijke Verpoorten). Meer in het bijzonder is er de intentie om in Bukavu een onderwijsmodule rond “governance of natural resources” op te zetten die binnen een periode van 5 jaar erkend zou kunnen worden als onderdeel van de IOB master(s). In deze module zouden IOB-docenten samen lesgeven met lokale onderzoekers die werken op ‘natural resources’, in het kader van CEGEMI.
- Het derde luik van samenwerking richt zich op de **versterking van de “academische civiele samenleving”** in Bukavu, die met steun van USOS verder vorm kan krijgen. Zo zetten Sara Geenen en Marijke Verpoorten met **financiering** van USOS een intensief seminarie op

¹ Of juist, hernomen, vermits een eerste poging al plaatsvond in 1988 maar uiteindelijk strandde met het opbreken van de Belgo-Zairese relaties in 1989.

rond 'research design'. Gedurende vijf dagen kregen onderzoekers van verschillende academische instellingen in Bukavu (UCB, ISDR, UOB) de mogelijkheid om intensief begeleid te worden in het opzetten van een kwalitatief hoogstaand onderzoek. Er werden modules gegeven rond kwalitatieve methoden, kwantitatieve methoden, 'mixed methods', en er was ruimte voor een individuele, praktische toepassing. De bedoeling van dit seminarie was om onderzoekers op weg te zetten om een solide onderzoek te komen, dat uiteindelijk zal uitmonden in de redactie van een kwalitatief hoogstaande paper. Deze papers zullen dan eventueel kunnen gepresenteerd worden op een volgende internationale conferentie (gepland voor eind 2018). Daarnaast stelde USOS een deel van zijn budget ter beschikking om veldwerk te financieren dat onderzoekers in staat moet stellen hun data te verzamelen. Zes projecten werden goedgekeurd voor een totaal van 12.000 euro. Deze financiering verliep via CEGEMI, aangezien het centrum hier al ervaring mee heeft. In 2018 zal USOS min of meer dezelfde activiteiten financieren.

In hetzelfde perspectief werd overigens ook een seminarie georganiseerd in Kinshasa over analyse op basis van nationale datasets, in het kader van een project dat in samenwerking met het Overseas Development Institute (ODI) in 2017 en 2018 loopt aan het IOB (promotoren: prof. Kristof Titeca en prof. Tom De Herdt), in samenwerking met UCC (prof. Claudine Tshimanga) en UCB (prof. Kamala Kaghoma).

Deze drie luiken zullen de richting van onze samenwerking met UCB in de nabije toekomst bepalen, niet alleen omdat ze steunen op vormen van financiering die zich uitstrekken over de middellange termijn, maar ook omdat ze, in hun samenhang, een antwoord proberen te formuleren op **een gedeelde diagnose van de universitaire wereld in de DR Congo**. Het universitaire landschap wordt namelijk gekenmerkt door twee grote uitdagingen:

- Uiteraard kunnen we allereerst onmogelijk de context negeren van een Congolese staat die noch financiering, noch omkadering kon bieden aan de hele onderwijssector, met name vanaf de tweede helft van de jaren '80. De kwaliteit van het lager onderwijs is dramatisch laag, en dat heeft onvermijdelijk implicaties tot op het niveau van hoger onderwijs.
- Daarnaast zijn er ook problemen die te maken hebben met het hoger onderwijs op zich. Gezien het gebrek aan kern-financiering en een uiterst zwakke omkadering van universiteiten door de staat is er een voortdurende tendens naar verdere schaalverkleining van het universitaire landschap: bijkomende opleidingen in bijkomende instellingen creëren immers nieuwe mogelijkheden voor financiering (waarvan het grootste gedeelte wordt gedragen door de studenten zelf). Een en ander brengt de ruimte voor (onbetaald) onderzoek in

gevaar en verzwakt de connectie tussen onderzoek en onderwijs².

We denken dat de organisatie van een *onderwijsmodule in de schoot van een onderzoekscentrum* en niet binnen één van de faculteiten³ in een dergelijke context kan gedijen, én ook een (uiteraard heel partieel) antwoord is op de uitdagingen die zich stellen. Deze losse structuur heeft het voordeel dat een eigen agenda en een eigen kwaliteitsbewaking kunnen uitgewerkt worden, maar het nadeel dat de organisatiekosten ook zélf gedragen moeten worden. Uiteraard zal een financiering en omkadering van buitenaf ook een noodzakelijke voorwaarde blijven om hoogstaand kwalitatief onderzoek en onderwijs te kunnen leveren dat de klippen van kort-termijn consultancy-onderzoek en door studentenaantallen gedreven onderwijs kan vermijden, maar dat tegelijkertijd ook structureel kan inzetten op de combinatie van noord- en zuid-expertise.

Veldwerk van UCB-onderzoekster Francine Iragi

2 Daartegenover moet ook een diagnose staan van de universitaire wereld in Europa, waar de ruimte voor academische nieuwsgierigheid en tijd voor exploratie van verschillen in zienswijzen sterk worden ingeperkt door de huidige academische managements-cultuur van New Public Management. Onze hypothese is in dit verband dat deze ruimte wel degelijk bestaat, maar dat ze gepast gelegitimeerd dient te worden binnen dit managementsdenken.

3 CEGEMI is formeel verbonden met de faculteiten Rechten en Economie van de UCB.

Daarnaast denken we ook dat het belangrijk is om te investeren in die bredere context zélf, met name in de ‘academische civiele samenleving’. Een ondersteuning hiervan (bijvoorbeeld door organisatie van workshops of conferenties, fora waarvoor academische netwerken steviger kunnen worden) is essentieel omdat ze de wetenschappelijke identiteit versterken en de intrinsieke waarde van wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke kwaliteit door peer-bewaking in de verf zetten. Anderzijds vormen dergelijke bijeenkomsten ook een uitstekende gelegenheid om Congolese onderzoekers in contact te brengen met internationale onderzoekers, om resultaten te delen en gegevens uit te wisselen.

Zoals het voorbeeld van het ODI-project aangeeft, creëren dergelijke initiatieven ook ruimte om, in functie van veranderende opportuniteiten, samenwerking op te zetten met andere academische of beleids-partners, inclusief de bestaande contacten die we tot nog toe hadden met de UCC-Kinshasa of met de jezuïeten in Congo. Wat UCC betreft, hebben we de nieuwe beleidsploeg ondertussen in contact gebracht met VLIR-UOS, en de weg ligt terug open voor verdere samenwerking. Wat de SJ betreft, geeft de fusie van ISAV (Institut Supérieur Agro-vétérinaire) en de Faculteit Filosofie in Kinshasa (Kinshasa) tot de “Université Loyola du Congo” interessante perspectieven voor samenwerking, inclusief rond de organisatie van exposure-reizen.

Tom De Herdt en Sara Geenen

NICARAGUA

1. Nicaragua en FDL/Nitlapan-UCA anno 2017

Over de algemene context van Nicaragua in 2017 valt er niet veel te vertellen dat ook reeds in het verslag over 2016 werd uitgelegd. De politieke situatie is amper veranderd. Daniël Ortega en zijn vrouw zitten nog altijd stevig in het zadel en hun stalen greep op alle instellingen in het land is grotendeels gelijk gebleven, ook al dienden er wel enige concessies te worden gedaan aan de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) om te vermijden dat het land als dictatuur zou worden gebrandmerkt en uitgesloten. Zo werd de OAS toegelaten om de sterk gecontroleerde gemeenteraadsverkiezingen –in vele gemeenten ‘gewonnen’ door de regerende Sandinistische partij- in november 2017 te monitoren. In enkele plattelandsdorpen was er gewelddadig protest tegen de lokale uitslag, terwijl in andere dorpen de overwinning aan de oppositie moest worden toegekend om geen verdere problemen te veroorzaken. Het OAS verkiezingsrapport was kritisch, maar erg gematigd. De cruciale afspraak is de belofte van Ortega om werk te maken van de opkuis en herstructurering van de Nationale Kiesraad, en daarmee de voorwaarden te scheppen voor eerlijkere en transparantere kiesprocedures tegen de volgende nationale verkiezingen. Vraag is of Ortega tegen dan bereid zal zijn om het politieke risico te nemen deze vrijere verkiezingen eventueel te verliezen. Een andere donderwolk –op papier eveneens bedoeld om Ortega te dwingen vrije en transparante verkiezingen te aanvaarden– is de Nica-Act die in het Amerikaanse congres in behandeling is. Indien goedgekeurd, zou deze wet de toegang van Nicaragua tot de meeste multilaterale leningen van Wereldbank, IADB, enz. blokkeren door de VS-regering te verplichten haar veto te gebruiken, zolang de kies- en andere instellingen in Nicaragua niet terug zouden worden gedemocratiseerd. Ondertussen zijn wel reeds specifieke, persoonlijke sancties tegen bepaalde personaliteiten, metname ook de voorzitter van de Nicaraguaanse Kiesraad, door de VS-regering opgelegd. Dit alles dreigt op termijn ook het ondernemingsklimaat van Nicaragua te ondermijnen en maakt de aan Ortega geallieerde eliteondernemers met de dag zenuwachtiger. Voorlopig houdt deze cruciale politieke alliantie van Ortega met de traditionele kapitaalgroepen echter stand. Vanuit economisch perspectief bekeken, is het wegvallen van de ruime steun door het in chaos wegzinkende Venezuela ook een zware dobber –in de eerste plaats voor de Sandinistische ondernemerselite die sterk afhankelijk was van de Venezolaanse connectie voor co-investeringen en markttoegang. Terwijl 2017 een erg rustig en stabiel politiek en economisch jaar is gebleken, blijft het dus de vraag of de fragiele evenwichten ook in 2018 kunnen gevrijwaard blijven.

Voor Nitlapan-UCA was 2017 het jaar van een nieuwe strategische planning, die de eerder ingezette optie voor een gearticuleerde en gefocuste territoriale aanpak defi-

nitief heeft vertaald in actieplannen, opnieuw expliciet en actief gecoördineerd met het FDL (zowel de Financiera als het NGO-gedeelte). Het NGO-deel van FDL (dwz de niet-gereguleerde portefeuille met meer 'risicovolle' en 'experimentele' klanten en producten) is ondertussen ook fysiek ingetrokken in de gebouwen van Nitlapan-UCA. Bij Nitlapan-UCA zelf was 2017 een jaar van orde op zaken stellen, enerzijds in de nu grotendeels juridisch afgescheiden ontwikkelingsprogramma's en anderzijds bij het overblijvende universitaire gedeelte, m.n. het voorlopig nog niet afgescheiden programma voor technische assistentie en de onderzoeksploeg. Bij de onderzoeksploeg werd de transformatie van lucratief consultancy-bureau naar academisch onderzoeksinstituut verder verdiept. Dit leidde tot het ontslag van verschillende, meer uitvoerende medewerkers en tot een grote inspanning om nieuwe, academische financiering aan te trekken. Op korte termijn veroorzaakte het ook een groot financieel tekort dat door interne solidariteit en een externe lening diende te worden gedekt. Het ineenstorten van de consultancymarkt door de terugtrekking van de internationale ontwikkelingssamenwerking en het plotse stopzetten van de samenwerking door ADA-Luxemburg na interne veranderingen zijn hier ook een belangrijke contextfactor. Met USOS en IOB hebben we ons met een zeker succes ingespannen om samen met Nitlapan-UCA nieuwe financiering te zoeken (zie verder). Ook ons initiatief van de geglobaliseerde masterprogramma's en de relatie t.o.v. de nieuwe UCA onderzoekstrategie zijn onderdeel van de hernieuwing van Nitlapan-UCA-onderzoek.

Voor FDL Financiera was 2017 een jaar van verdere focus op de consolidatie als gereguleerde financiële instelling. Tegen eind 2017 kwam er echter terug meer ruimte voor andere beleidskwesties, o.a. de actuele en potentiële rol van FDL in belangrijke milieudossiers, zoals de ontbossing door de veeteelt en de aanpassing aan de klimaatverandering. Met USOS en IOB spelen we hierbij een actieve rol (zie verder: doctoraat Milagros – Belmont en DOCPRO projectvoorstellen).

2. Globalisering van IOB masters in Nicaragua/ Centraal Amerika: veelbelovend... maar onbegrijpelijk afgeblazen door UCA

Het grootste deel van de tijd en de energie werd tijdens 2017 besteed aan de verdere voorbereiding en de opstart van de geglobaliseerde masterprogramma's in Nicaragua/ Centraal-Amerika. Het bleef hierbij de bedoeling om te streven naar een 'joint degree' versie van de drie masterprogramma's van het IOB, maar met een lokaal verankerde, aangepaste vormgeving voor een gedeelte van de cursussen, die formeel dezelfde cursussen blijven en dezelfde leerdoelstellingen nastreven, maar meer gefocust op specifieke noden van en gebaseerd op lokaal onderzoek in Centraal Amerika. Concreet zou er in Managua een aangepaste versie van de gezamenlijke eerste en van de derde module worden aangeboden, evenals de vierde thesismodule. De studenten van de joint degrees zouden naar Antwerpen komen om hier de tweede module te volgen. De inhoud in Centraal Amerika wordt gevoed door lokaal onderzoek en is gericht op het vormen van nieuwe onderzoekers en professionelen in de voor onze universitaire partners prioritaire thema's en domeinen.

Erg positief en veelbelovend was het proces met de ‘task force’, het kernteam van docenten-onderzoekers uit Centraal-Amerika⁴, die erg veel inzet voor en toeëigening van het hele initiatief hebben getoond. Met hen hadden we een driedaagse workshop in Managua (augustus) en vooral een intensieve uitwisselings- en informatieronde tijdens hun drie weken bezoek op het IOB. In interactie met docenten van het IOB werden de grote lijnen van een Centraal-Amerikaanse versie van het IOB-curriculum uitgewerkt; er werd overlegd over de cursusinhouden –ook die in Antwerpen-; zij kregen inzicht in de werkwijze en procedures voor kwaliteitsbewaking van het IOB en deze werden reeds in grote mate vertaald in een aangepaste lokale aanpak; de administratieve procedures voor de opvolging en afrekening van de VLIR ICP projectfinanciering werden op punt gesteld; en er werd intensief in de Antwerpse en IOB-UAntwerpen cultuur ingeleefd. Het resultaat is dat we samen klaar zijn om de master programma’s op te starten – in principe tegen oktober 2020 – en een plan hebben uitgestippeld om proef te draaien in kortere, voorbereidende versies van de cursussen – met een kort programma ‘onderzoek en onderzoeksmethodes’ voor universitaire onderzoekers uit de regio in Managua eind 2018.

Ondertussen is ook gebleken hoe ‘revolutionair’ dit advanced masterprogramma (met internationaal diploma) wel is in de regio... het is blijkbaar de eerste keer dat een groep van academici-onderzoekers uit de drie jezuïeten-universiteiten samen een masterprogramma uitwerken en nadenken hoe ze regionaal hun onderzoek kunnen versterken en coördineren, en het masterprogramma kunnen gebruiken om onderzoekers te vormen en hun onderzoeksactiviteiten te versterken. (Dit verklaart ook waarom de task force zo enthousiast is.) Dit contrasteert met het geldende hiërarchische model, waarbij bepaalde autoriteiten programma’s uitwerken, waarvoor er nadien geschikte lesgevers (meestal met tijdelijke contracten) worden gezocht. Maar precies dit innovatieve karakter (regionaal- participatief) heeft het voorbije jaar ook tot ernstige institutionele problemen geleid. In juni kregen we vanuit het UCA vice-rectoraat dat voordien altijd erg positief was geweest plots allerlei erg kritische vragen over de haalbaarheid (financieel – personeelsbezetting – samenwerking met andere universiteiten in de regio - enz.) en de wenselijkheid van het programma voor UCA –alsof we het hele opzet niet tot in de details samen hadden uitgewerkt vanuit de conclusies van de evaluatie door Prof. Romero sJ in 2014 en als onderdeel voor de VLIR ICP projectaanvraag van IOB. Excessief veel tijd en energie van het coördinatieteam ging sindsdien verloren aan het antwoorden op en omgaan met de vele –niet altijd door kennis van zaken gestoorde- vragen die er vanuit de UCA universitaire top werden gesteld. Er kwamen ook vertragingen doordat beslissingen niet meer tijdig werden

4 De task force bestaat uit Pierre Merlet, Selmira Flores (Nitlapan-UCA), Fernanda Soto (Instituut Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek, UCA), Andrew Cummings (coördinator Master in Territoriale Ontwikkeling, UCA El Salvador), Jennifer Casolo, Peter Marchetti (Onderzoeksdirectie Universidad Rafael Landivar, Guatemala); aangevuld met Gert Van Hecken, Johan Bastiaensen (IOB).

genomen, wat ons o.a. noodzaakte om het geplande begin van de joint degree alvast uit te stellen tot oktober 2020 ipv 2019 zoals aanvankelijk voorzien. Vanwege de rector van de UCA bleef er al die tijd echter een expliciete boodschap dat ‘we ons geen zorgen moest maken, dat het initiatief een absolute prioriteit van de UCA bleef’.

Toch kregen we begin 2018 een ondubbelzinnig antwoord van het rectoraat van UCA dat ze niet met de gezamenlijke joint degree willen verder gaan, officieel omdat ze het risico niet willen lopen dat ze een duur extern accrediteringsproces zouden moeten ondergaan. We konden ze niet overtuigen dat de formule van de joint degree, die we met het UAntwerpen Onderwijsdepartement hadden voorbereid, precies dit risico wegnam aangezien de ‘accreditering’ van het programma zou verlopen via het IOB en de daarbij horende kwaliteitscontrole van het IOB en de UAntwerpen - NVAO. Merkwaaardig genoeg blijven ze wel bereid om via Nitlapan-UCA volledig samen te werken opdat het IOB zijn programma onder eigen verantwoordelijkheid in Managua zou aanbieden. Met andere woorden zijn ze bereid om exact hetzelfde te doen dan wat nodig is voor de ‘joint degree’, maar willen ze er geen enkele directe verantwoordelijkheid voor opnemen... wat uiteraard een beetje vreemd is voor een initiatief dat we op hun expliciete vraag en samen met hen hebben uitgewerkt. Tenzelfdertijd wordt het hele initiatief ook volledig teruggeduwd naar het (autonome) instituut Nitlapan-UCA, wat in het licht van de kritiek in het evaluatierapport van 2014, namelijk dat we ons té exclusief focuste op Nitlapan-UCA en niet op de UCA als geheel, uiteraard ook vreemd is. Deze kritiek was trouwens één van de redenen om dit hele project uit te werken.

Bij het schrijven van dit verslag staan we dus voor de vraag hoe het nu verder moet. Paradoxaal zijn we verder geraakt in de voorbereiding van een geglobaliseerde master i.s.m. een erg enthousiaste en kwalitatief veelbelovende Centraal-Amerikaanse task force dan we op voorhand hadden verhoopt, maar wil de universitaire top van de UCA zich voorlopig als zodanig niet langer engageren (hoewel ze dus geen bezwaar hebben dat we verder gaan met Nitlapan-UCA en onder onze eigen verantwoordelijkheid). Naast consternatie bij vele lokale academici in de regio is er de hoop en de verwachting dat deze houding alsnog kan veranderen. Er wordt hierbij ook gewezen op de huidige context voor datzelfde rectoraat dat op UCA een radicale, top-down hervorming tracht door te voeren en te maken krijgt met een hele reeks uitdagingen en moeilijkheden. Een cruciaal onderdeel van deze hervorming is ook de hergroepering van de onderzoeksinstituten voor sociale wetenschappen op UCA, waar tegen de verwachting in het instituut Nitlapan-UCA uiteindelijk geen onderdeel van is geworden. Hier vinden we waarschijnlijk ook een reden voor het verminderde enthousiasme van het huidige rectoraat voor de geglobaliseerde masters. Die hadden van in het begin immers de bedoeling om aan te sluiten bij het vernieuwde onderzoeksbeleid van de UCA, wat met deze uitsluiting van Nitlapan-UCA ineens veel onduidelijker werd. Er werd gekozen om het nieuwe instituut te laten leiden door Prof. Em. Dr. Andrés Perez-Boltadano, een Nicaraguaanse sociale wetenschapper (hoofdthema: politieke cultuur) met een loopbaan aan de Canadese Western Social Science universiteit. Het valt af te wachten hoe de dynamiek van dit nieuwe instituut verder zal verlopen en of we er alsnog in slagen om een werkbare, positieve link te leggen

met de inspanningen om het sociaal wetenschappelijk onderzoek op UCA te verbeteren. Fernanda Soto is lid van de task force én van dit nieuwe instituut; verschillende jonge USOS-bursalen zijn ondertussen ook bij dit instituut ingedeeld.

Concreet blijft het wel de bedoeling om door te gaan met de samenwerking met Nitlapan-UCA en de Centraal-Amerikaanse task force (zie ook verder in dit verslag bv. DOCPRO).

Het formeel aanbieden van een Centraal-Amerikaanse versie van de IOB masters onder beheer van IOB lijkt geen optie, maar misschien kunnen we toch één of zelfs meerdere modules van de IOB-masters in Managua aanbieden als een optie voor de IOB-studenten (zoals ook voorzien in Tanzania en Bukavu in het IOB Going Global programma) én er tegelijkertijd een lokaal postgraduaat ‘ontwikkelingsonderzoek’ van maken. Op die manier zou de task force ook meer tijd krijgen om gradueel meer ervaring op te doen met academisch doceren in het Engels... en kunnen in de toekomst mogelijk toch evolueren naar een joint degree. Heel waarschijnlijk zal dit nieuwe scenario wel leiden tot een drastische reductie van de tijdsinzet van Johan Bastiaensen in Nicaragua in de nabije toekomst, maar dit biedt misschien meer kansen voor anderen op het IOB.

Ondanks de veerkracht van de task force en het mogelijke perspectief op een joint degree in de toekomst moet niet ontkend worden dat de recente periode een enorme ontgoocheling veroorzaakt, enigszins vergelijkbaar met die bij het stopgezette IUS-project in Guatemala. (Ook toen was de huidige rector van UCA, P. José Idiaquez SJ., als provinciaal verantwoordelijk voor deze beslissing en de manier van (niet)communicatie.) Weer werd er veel tijd geïnvesteerd en verloren in een initiatief dat plots om dubieuze redenen wordt afgeblazen. Ook de niet-transparante en niet altijd eerlijke communicatie (of beter het gebrek daaraan) van het rectoraat met het coördinatie-team van Nitlapan-UCA en IOB heeft negatieve sporen nagelaten. Het lijkt wel een vervelende gewoonte (typisch voor de politieke cultuur?) in Centraal Amerika, die ook de capaciteit van de UCA om correct met internationale academische partners samen te werken fundamenteel in vraag stelt.

In het kader van het VLIR ICP Going Global initiatief ging er ook dit jaar een studente van het IOB naar Nicaragua voor een onderzoeksstage in het kader van de Mobility Window. Dit jaar konden we daarvoor rekenen op de ondersteuning van Rene Mendoza, die insprong voor Pierre en Selmira die in de relevante periode in Antwerpen waren. Michaëla Stubbers werkte samen met het team van Rene aan de verwerking van een database over koffiecoöperaties ter ondersteuning van de zelfreflectie over de te volgen koers van deze coöperatie. Michaëla leverde er erg nuttig pionierswerk, ook in het verbeteren van het surveyinstrument naar de toekomst toe.

3. Gezamenlijk onderzoek

Wat onderzoek betreft, was er vooreerst de spijtige bevestiging van de moeilijkheden met ADA-LUXEMBURG. Na een wijziging van het interne beleid werd de samenwerking met Nitlapan-UCA immers stopgezet. ADA lijkt zich opnieuw veel meer op de meer financiële aspecten van microfinanciering te willen focussen, en in elk geval is de vooropgestelde langere termijn samenwerking met Nitlapan-UCA niet verder gezet. Gelukkig kan (een deel van) het werk rond microfinanciering worden verder gezet door een nieuwe financiering vanuit het FDL zelf (zie ook het begin is van de vorig jaar hier reeds aangekondigde tripartite onderzoeksalliantie FDL-Nitlapan-UCA-IOB. Dit zorgt voor een zekere basisfinanciering opdat Milagros Romero haar werk rond de ontwikkelings- en milieu-impact van de microfinanciering door FDL en haar geplande doctoraat op IOB daarover kan verderzetten.

Samen met Milagros, Frédéric Huybrechs en Johan Bastiaensen werd een conferentiepaper voorbereid en in juni gepresenteerd op de 5de Europese Microfinancieringsonderzoekskonferentie in Portsmouth, UK. De paper is ondertussen opgenomen in een voorstel voor boekproject (te bevestigen).

Nitlapan-UCA participeerde in 2017 ook met succes in een internationale call van het Partnership for Economic Policy (PEP) dat het Community-Based Monitoring System, ontwikkeld door de Filippijnse IOB-partner Angelo King Institute for Economic and Business Studies, De La Salle University, Manilla, wereldwijd tracht te verspreiden. De CBMS methode zal worden gebruikt om een lokale ontwikkelingsrelevante databank te voeden die dan gebruikt wordt voor participatieve planning en beleidsmonitoring met Nitlapan-UCA en andere lokale ontwikkelingsactoren in het territorium van Rio Blanco. (Budget: ± 35.000 US\$, 2 jaar) Het vormt meteen ook een interessant voorbeeld van de spontane ontwikkeling van Zuid-Zuid interactie tussen partners in het IOB Going Global programma.

In het kader van de VLIR UOS samenwerking werd met KU Leuven (Prof. Dr. Pieter Van den Broeck) en Nitlapan-UCA (Pierre Merlet) ook met succes een VLIR TEAM projectvoorstel “Inclusive rural development through social innovation in land access and governance initiatives” uitgewerkt (budget: ± 280.000 euro, 4 jaar). Dit project omvat onderzoek met betrekking tot innovatieve initiatieven voor het verdedigen en beheer van landrechten door kleine boeren in de huidige context van commercialisering-‘land grab’ en in een perspectief van het consolideren en versterken van ecologische en sociale duurzaamheid van de rurale samenleving in Nicaragua. Het project is direct verbonden met het werk van de International Land Coalition waarvan Nitlapan-UCA de nationale partner in Nicaragua is (en waarvan het ook complementaire financiering ontvangt). Vanuit het project zal ook de doctoraatsstudie op KUL/IOB van Carmen Collado, junior researcher in het vorige VLIR TEAM, worden gefinancierd. Dit project start begin 2018.

Veel energie werd ook gestoken in het samen met Nitlapan-UCA en AgroParisTech

formuleren van een internationale projectaanvraag in het kader van het BELMONT forum (budget ± 450.000 euro)⁵. Dit projectvoorstel beoogt bij te dragen tot het afremmen van de dramatische ontbossing rond en in het Natuurreservaat Bosawas door de expansie van de extensieve veeteelt. Concreet zullen niet alleen de sociaaleconomische dynamieken achter de ontbossing gedetailleerd in kaart worden gebracht door middel van participatief (actie)onderzoek, maar er zal ook actief worden samengewerkt met het FDL in functie van een verbeterde ‘microkrediet + technische assistentie + Betalingen voor milieudiensten (PES)’ strategie voor de veeteeltportefeuille in de regio. In dit verband is er ook een betrokkenheid van de International Finance Corporation (IFC) van de Wereldbank die via een complementair project de technische assistentie voor de productiviteitsverhoging en de vergroening van de veeteelt van de alliantie FDL-Nitlapan-UCA zullen ondersteunen. Via het IFC is er ook een connectie met het Carbon Fund als bron voor PES- financiering. Dit alles moet FDL veranderen van een co-financier van de ontbossing in een pionier van een vernieuwde territoriale dynamiek in deze –voor de planetaire biodiversiteit- kritieke regio. In dit eerste selectieronde werd het project samen met 35 andere voorstellen geselecteerd uit 155 voorstellen. Het resultaat van de tweede, definitieve selectieronde zullen we kennen tegen april 2018. Als dit project wordt goedgekeurd, dan kunnen er twee doctoraten worden ge(co)financierd, één op IOB (Milagros Romero) en één op AgroParisTech (Franse onderzoeker), en twee deeltijdse post-docs (Pierre? Frédéric?) mee worden gefinancierd.

Een FWO onderzoeksvorstel “Naar een sociaal- en politiek-geïnformeerde analyse van ‘Betalingen voor Ecosysteemdiensten’: Vergelijkende gevalstudies in Nicaragua en Oeganda” i.s.m. Gert Van Hecken en Kristof Titeca werd spijtig genoeg niet goedgekeurd, ondanks erg positieve review-rapporten. Het Nicaraguaanse deel van dit voorstel zal worden voorgelegd voor DOCPRO financiering op de UAntwerpen. We hopen dat hiermee een bijkomend doctoraat zal kunnen gefinancierd worden.

Vanuit hun samenwerking rond het thema ‘Payments for Ecosystem Services’ realiseerden Pierre Merlet en Gert Van Hecken ook in 2017 een bijkomende internationale publicatie “Playing before paying? A PES simulation game for assessing power inequalities and motivations in the governance of Ecosystem Services”

⁵ Een internationaal consortium van instellingen voor wetenschapsfinanciering (voor Vlaanderen: FWO) in het kader van het klimaatakkoord van Parijs ter bevordering van beleidsgericht onderzoek in functie van noodzakelijke sociale en ecologische veranderingen ter bevordering van duurzaamheid. <http://www.belmontforum.org/>

4. Doctoraatsstudenten

Pierre Merlet (VLIR ICP) en Frédéric Huybrechs (VLIR VLADOC) werkten ook in 2017 verder aan de eindredactie van hun doctoraat, maar lukten er opnieuw niet in het af te ronden. 2018 is voor hen echt dé laatste kans om deze belangrijke horde te nemen. Voor beiden zou mislukking vanzelfsprekend een negatief resultaat zijn, maar vooral in het geval van Pierre Merlet zouden de gevolgen dramatisch zijn en zelfs een groot deel van de toekomstige samenwerking op de helling zetten. In niet geringe mate zijn deze problemen ook de uitkomst van het vele extra werk en de emotionele belasting van de moeilijkheden op UCA in het kader van het Going Global programma.

Begin 2018 zal Gabi Sonderegger (AAP IOB) een exploratief werkbezoek brengen aan Nicaragua in het kader van haar geplande doctoraat. Zoals hierboven reeds aangestipt schrijven we in 2018 Carmen Collado en Milagros Romero bij op onze lijst van Nicaraguaanse (UCA) PhD studenten.

In samenwerking met Jennifer Casolo (URL-Guatemala, lid van de task force) werkte Gert Van Hecken ook een DOCPRO doctoraatsproject uit met een comparatief onderzoek over PES in Nicaragua en Guatemala. Dit voorstel is een herwerkte versie van een niet-geselecteerd FWO-onderzoekproject.

5. Jonge onderzoekers in vorming en mastertheses

In 2017 werd het beurzenprogramma voor jonge onderzoekers in de vernieuwde versie verder gezet. Gedurende 2017 werden de volgende onderzoekers door USOS meegefinancierd:

	Instituut/ Centrum	Bursaal	Onderzoek	Studies	Masterstudies
1	Instituto de Educación "Xabier Gorostiaga, S.J."	Edith Otero Quintana			Tot 2/18: Master in Inter-American Studies (Univ. Bielefeld-Duitsland)
2	Instituto de Educación "Xabier Gorostiaga, S.J."	Enrieth Cristiana Martínez Palacios	Informatie en studenten concurrentie Onderwijs in de liberale, conservatieve en revolutionaire politieke projecten in Nicaragua	Congressen: L.A. Associatie Sociologie- jonge onderzoekers UCA- culturele studies IHCNA	

4	Instituto de Investigación y Desarrollo – Nitlapan-UCA	Marlon Howking	Toegang tot land van rurale jongeren Toegang tot land d.m.v. aankoop: de ervaring van Trocaire	Engels/ Cursus SPSS23 Congressen: C.A. Congres Sociologie, internat. Ontmoeting 'rurale jeugd en toegang tot land', inter-disciplinair onderzoek UCA	
5	Instituto de Historia de Nicaragua y Centroamerica	Claudia Eunice Morales Mairena	Intellectuelen, Politiek en Gender-cultuur / burgerschap en mannelijkheid (begin 19° eeuw)	Basiscursus Duits.	
6	Centro de Análisis Socio Cultural	Douglas Castro Quezada	Elites en welzijnsregimes: sociaal beleid sinds 1990	Engels	
7	Centro de Análisis Socio Cultural	Sergio Cabrales	Protesten en collectieve actie in Nicaragua Academisch afgestudeerden in Call Centers	Basiscursus Portugees Congressen: interdisciplinair onderzoek UCA; Mexicaanse Associatie Politieke Wet.; Talent-Cloud Fellowship FUNIDES	
8	Estación Solar	Norman Lacayo	Aanpassing klimaatveranderingen in gemeenschap Las Lajas Stolingsprocessen voor het verwijderen van organisch materiaal ten einde vorming van methaan in het water van Puerto Diaz te verminderen.	Engels Congressen: 1r Encuentro Centroamericano de Hidroenergía; jonge onderzoekers UCA; studentenforum 'promotie van hernieuwbare energie in universitaire projecten voor ondernemerschap	

9	Programa Interdisciplinario de Estudios de Género	Maria Ruth del Carmen	Vrouwen en migratie in Nicaragua	Congressen: L.A. Associatie Sociologie- jonge onderzoekers UCA- culturele studies IHCNA	Kandideert voor Master IOB 2018-19
---	---	-----------------------	----------------------------------	---	------------------------------------

Tijdens 2017 waren er twee USOS-bursalen die er in slaagden om in opvolging van de onderzoekservaring en de bijkomende vorming een internationale masteropleiding aan te vatten, m.n. Edith Otero (Instituto de Educación Xabier Gorostiaga sJ) en Rene Rodriguez (Nitlapan-UCA). Hij begon in september 2017 aan zijn masterstudie op het IOB. Bursaal Douglas Castro was vorig jaar niet succesvol in zijn beursaanvraag en besliste zich eerst verder te concentreren op zijn onderzoek. De nieuwe bursaal Maria Ruth del Carmen op het gender-instituut PIEG heeft haar kandidatuur bij IOB ingediend voor het academiejaar 2018-19. Verschillende bursalen investeerden naast hun onderzoeksactiviteiten ook verder in bijkomende (talen)vorming en namen actief deel aan verschillende nationale en soms internationale congressen of andere academische ontmoetingen.

6. Samenwerking met de faculteit Ontwerpwetenschappen

Het vorig jaar ingediende Erasmus Plus Mobiliteitsproject voor samenwerking tussen de faculteit ontwerpwetenschappen (Filip Hanjoul, Johan De Walsche) en het departement Architectuur van de UCA werd ondertussen goedgekeurd, en zal in 2018 voor bijkomende impulsen zorgen. In 2018 staat ook opnieuw een thesisstudio voor UAntwerpen architectuurstudenten in Nicaragua gepland (rond de problematiek van ruimtelijke ordening van de Mercado Oriental, de grote informele markt in Managua).

Johan Bastiaensen

USOS-bursalen in Nicaragua

USOS-bursalen in Nicaragua

USOS-bursalen in Nicaragua

Meeting tussen IOB en het task force Centraal-Amerika

MAROKKO

1. Het project eindwerk UA-faculteit Ontwerp-wetenschappen

Sinds de samenwerking met de faculteit Ontwerpwetenschappen verzorgen een aantal van de betrokken studenten onder begeleiding van hun docenten een concreet eindwerk in de regio Oriental. Het allereerste betrof het ontwerp van een Vrouwenhuis in het dorp Ouled Daoud Zkhanine in de regio Oriental, waar ook de Antwerps-Marokkaanse vzw IMANE actief is.

1.1. *Eindwerken inrichting van de École Primaire Zawia Si Bachir in Laâtamna (regio Oriental).*

De tweede keer werkten vijf masterstudentes Interieurarchitectuur van de UA-Faculteit Ontwerpwetenschappen tijdens de juni-zittijd 2017 met succes hun eindwerk af met betrekking tot de inrichting van de l'École Primaire Zawia Si Bachir in Laâtamna.

1.2. *Eindwerken Duurzame vakantiewoningen in het RIF-gebergte*

Naar analogie met de twee vorige werkjaar zette het UA-Faculteit Ontwerpwetenschappen ook voor het academiejaar 2017-2018 in op een Marokko-eindwerkproject in de regio Oriental. Dat gebeurde opnieuw in nauw overleg met Imane is een Antwerpse vzw uit de diaspora die een landbouwcoöperatieve in het dorp Ouled Daoud ondersteunt. Dit keer gaat het om de uitwerking van duurzame renovatie van vijf vakantiewoningen in het Rifgebergte. Onder leiding van de verantwoordelijke docenten Paul Wauters en Uta Pottgiesser brachten vijf studentes in het kader van hun voorstudie een uitgebreid plaatsbezoek aan de betrokken woningen. Naar aanleiding van hun bezoek introduceerde de USOS-Marokko-verantwoordelijke de groep in de karakteristieken van de regio Oriental en werden afspraken gemaakt in verband met nadere relevante documentatie omtrent het Marokkaanse toeristisch beleid in het algemeen en in Oriental in het bijzonder. In februari en maart 2018 volgt een gedetailleerd terreinonderzoek in functie van de finalisering van de individuele eindwerken.

2. Het project 'Licence professionnelle gestion & mediation sociale'

In 2017 werd onder leiding van de AP-hogeschool en in samenwerking met IMaMS, de KdG-hogeschool en Thomas More-hogeschool (Mechelen) bij de VLIR een tweede dossier ingediend rond de ondersteuning van de opleiding 'Licence Professionnelle

Gestion & Médiation Sociale' aan de Université Mohammed I in Oujda. Ter voorbereiding van het projectvoorstel overlegden Jan Goorden (IMaMS en ex-KDG), Luc Goossens (IMaMS – UA), Hilde Maelstaf (AP) en Fauzaya Talhaoui van 24 tot 27 april 2017 met de verantwoordelijken van de Faculté des Sciences Juridiques , Économiques et Sociales van de Université Mohammed I in Oujda.

Hoewel het voorstel in tegenstelling tot vorig jaar dit keer doorstootte naar de tweede ronde, werden de vele inspanningen opnieuw niet gehonoreerd. Begin 2018 ontvingen de indieners nog over geen precieze informatie over de inhoudelijke bedenkingen van de VLIR-UOS. Het betrokken AUHA-team overweegt in 2018 een nieuwe poging zo gauw meer bekend over de eventuele zwakke punten van het laatste voorstel.

Studenten Licence Professionnelle Gestion & Médiation Sociale 2017-2018

Een en ander neemt niet weg dat de eenjarige opleiding 'Gestion et Médiation Sociale' in Oujda voor het tweede academiejaar op rij van start is gegaan. Uit de meer dan 300 inschrijvingen uit heel Marokko selecteerde de bestuursploeg 34 studenten. Ook dit jaar verzorgen vier Antwerpse docenten ter plaatse elk gedurende een veertiental dagen een vak in de opleiding: Jan Goorden, ex-KdG (Médiation); Luc Goossens (UA) (Sociologie); Jos Mertens (ex-KDG) (Psychologie) en Fauzaya Talhaoui (IMaMS) (Politieke Instellingen).

Luc Goossens

INDIA

In 2017 meldde geen enkele student van de Universiteit Antwerpen zich aan om een stage in India op te nemen. Vooral Rechtenstudenten lopen stage in India. In 2017 echter nam de vraag naar stagairs in de Internationale Organisaties te Genève toe. Wellicht omdat er omwille van besparingsmaatregelen in de Internationale Organisaties, personeel diende af te vloeien. Veel rechtenstudenten gaan omwille van het carrièreperspectief graag in op het stageaanbod van de Internationale organisaties. Verder organiseert de Faculteit Rechten sinds 2017, een internationale master waarin zij de studenten een law clinic in Delhi National Law University aanbieden. In 2017 schreef geen enkele student van de internationale master zich in voor een law clinic in Delhi maar vanaf 2018 verwacht de faculteit Rechten hiervoor wel inschrijvingen.

Aangezien het budget van de India-stage onaangeroerd bleef, werd het ingezet om 4 Indische studenten uit te nodigen op de zomerschool 'Europe: Diversity and Migration' aan de Universiteit Antwerpen, van 25 Juni tot 6 Juli 2017.

In november 2017 werd het onderzoeksrapport 'Right to water for the urban poor in Delhi' voorgesteld in Delhi, National Law University en in aanwezigheid van Rector Van Goethem. Dominique Kiekens nam van de gelegenheid gebruik om door te reizen naar Ranchi XISS voor de opstart van een nieuw project. De Universiteit Antwerpen herbergt naast reguliere studenten ook werkstudenten. Een grote groep werkstudenten zijn syndicaal afgevaardigden die aan de Universiteit een academische opleiding volgen. Bij de syndicaal afgevaardigden vindt een omgekeerde beweging plaats dan bij de reguliere studenten. Syndicaal afgevaardigden staan kritisch ten aanzien van internationale organisaties zoals de Internationale Arbeidsorganisatie die ze over het algemeen waarderen voor zijn internationale conventies maar kritisch analyseren wat betreft de controle en dus afdwingbaarheid van die conventies. Dominique Kiekens ging op zoek naar bedrijven die zowel in India/Jharkhand als in België aanwezig zijn. XISS Ranchi gaf de volgende 2 relevante casussen op:

1. Tapijtknopers: de tapijtgordel van India (ontmoeting met Dr. Amit K. Giri⁶, professor XISS)

De tapijtknopers zijn over het algemeen thuiswerkers maar werken soms ook in kleine fabrieken samen. Onderaannemers en exporteurs verkopen de producten van de tapijtknopers aan multinationals zoals IKEA, Wall mart en COSCO Shipping:

'India is a major producer and exporter of hand-knotted carpets to the world since the beginning of the British rule over India. Majority of the hand-knotted carpets exported from India are produced in the Bhadohi-Mirzapur region, popularly called

as the carpet belt of India. Given deplorable working conditions and very high prevalence of child labour in the cluster, in the mid-1990, four social labels were implemented to improve the labour standards, in addition to slew of labour laws implemented by the state of India. The objective of this study is to explore the prevailing labour standards and effectiveness of social labels in improving labour standards in the hand-knotted carpet manufacturing cluster. This study found that even after the implementation of social labels and slew of labour laws, there had been barely any improvement in the working conditions of carpet workers. The workers continued to be adversely incorporated in the carpet commodity chain. However, realising that there is very little scope of social upgrading in this occupation, many carpet workers have shifted to other occupations. But this study found very few child workers in carpet manufactories in the cluster. Some of the well-known multinational cash and

Bezoek van onze Indische partnerstudenten aan het Europees Parlement (derde persoon links tot en met zevende persoon links)

carry stores like Ikea, Crate and Barrel, Home Depot Cosco and Walmart source carpets from India to sell it worldwide.’

Giri, A. K., & Singh, S. P. (2016). Labour standards in global value chains in India: the case of handknotted carpet manufacturing cluster. *Asian Journal of Business Ethics*, 5(1-2), 37-52.

2. Arcelor Mittal in Jharkhand Ranchi

XISS Ranchi introduceerde ondergetekende reeds de voorbije zes jaren in de plannen van het staalbedrijf Mittal om land van Adivasi toe te eigenen. Syndicaal afgevaardigden in Mittal België hebben weet van die plannen maar kennen de concrete uitwerking niet.

- Mittal staal plant: niemand kan land van inheemse volkeren nemen, zie de land acquisition act.
- Mittal probeerde land in te nemen tot 2015 maar er was een enorm inheems verweer.
- Land is een politiek probleem: de landproblemen zijn tegen het volk: er zijn landacquisitieproblemen en er is geen vertrouwen van het volk
- Er is geen verscheidenheid in de strijd om land, de strijd om land wordt door het volk gevoerd: door de vrouwen, mannen en kinderen
- Alhoewel jonge opgeleiden de dorpen verlaten en in de bedrijven gaan werken
- De focus van ontwikkeling ligt op de industrie en niet op de basiswerking (grassroots)

3. DHL Ranchi

Een werkstudent en tevens delegee bij DHL bracht de DHL-casus aan. In India pogen DHL-werknemers een vakbond op te richten in het DHL-distributiecentrum in de luchthaven van Delhi, Mumbai, Chennai en Kolkata. Dit met steun van de International Transport Workers Federation (ITF)⁷. Ranchi de hoofdstad van Jharkhand kent twee DHL-distributiecentra. Uit de mails met de delegee DHL en ITF maak ik op dat momenteel DHL India geen prioriteit is voor de internationale vakbonden:

‘Recenter nieuws heb ik niet echt, behalve misschien dat na het protocolakkoord dat DHL met UNI en ITF heeft afgesloten en vernieuwd tot december 2019, DHL geen prioriteit meer is voor de internationale vakbonden, in de eerste plaats ITF. In India zijn de DHL-vakbonden niet echt happy met die ontwikkeling. Het protocol is ook

6 Giri, A. K., & Singh, S. P. (2016). Labour standards in global value chains in India: the case of handknotted carpet manufacturing cluster. *Asian Journal of Business Ethics*, 5(1-2), 37-52.

7 <http://www.itfglobal.org/> en <http://www.itfglobal.org/en/search?Term=logan&cs=s>
Het rapport over DHL India

maar een mager bestje, zo laat ik mij vertellen.’ Mail van 14 november 2017

De partnerwerking exploreert aan de hand van de drie bovenvermelde casussen om een project ‘werknemerssolidariteit van onderuit’ op te starten.

Dominique Kiekens

